

Motion till riksdagen 2008/09:Ub404

av Finn Bengtsson och Andreas Norlén (m)

Bibehållandet av lärarundantaget

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bibehållandet av det s.k. lärarundantaget (lagen 1949:345 om rätten till arbetstagares uppfinningar, den s.k. uppfinnarlagen).

Motivering

Det så kallade lärarundantaget från 1949 innebär att akademiska lärare har dispositionsrätt över sina egna uppfinningar även när detta skett när man arbetat i offentlig tjänst. Lärarundantaget har utretts av tidigare regeringar, senast under förra mandatperioden. Utredningen om rätten till resultaten av högskoleforskningen (SOU 2005:95) hade då som uppdrag att klarlägga konsekvenser av ett avskaffande av det så kallade lärarundantaget. Man har kommit fram till att universitet och högskolor idag inte har rätt att kommersialisera uppfinningar. Det krävs en lagändring för att dessa institutioner skall kunna förfoga kommersiellt över forskningsresultat. Den nya uppgiften skulle innebära att institutionerna får förfoga kommersiellt över forskningsresultaten genom förvärv, avyttring, licensiering och patentering. Eftersom universiteten och högskolorna tillhandahåller många former av forskning och utbildning, skulle verksamheten snart likna ett konglomerat av 1970-talstyp. Ett nytt Statsföretag AB skulle växa fram, vilket knappast är i linje med den nya regeringens intentioner för den fria forskningens kommersialisering. Utredningen anger i sitt ”övertagandalternativ” att ersättningen för arbetstagarens uppfinning skulle bestå av ett ”schablonbelopp som utges vid högskolans övertagande av en uppfinning, samt en skäligen ersättning. Den skäligen ersättningen skall uppgå till minst 30 procent av högskolans intäkter vid en kommersialisering.”

Det är enligt oss naivt att tro att det går att schablonisera företagsekonomiska produktkalkyleringar på ett sådant sätt. Att kommersialisera ”uppfin-

Fel! Okänt namn på

ningar” innebär att en riskfylld innovationsprocess startar. Det har varit och bör fortsatt vara näringslivets traditionella roll att hantera sådana risker. Därtill kan konstateras att inget universitet/högskola har tillräckliga finansiella resurser för att kommersialisera forskningsresultat, vilket heller inte vore ett ansvarsfullt sätt att ”riskera” den skattefinansierade basen för den viktiga uppgiften man har att garantera fri forskning. Inte heller alla universitet/högskolor besitter den omfattande affärsmässiga kompetens som rimligen krävs för att vara lyckosam i att kommersialisera forskningsresultat. Att ”binda upp” forskarnas resultat inom universitetets eller högskolevärldens kontroll genom ett borttagande eller försämrande av lärarundantaget skulle därför negativt påverka möjligheterna för att gå från tanke/idé till verklighet i den nödvändiga produktutvecklingsprocess som följer på innovationsprocessen. Men i båda dessa steg är det viktigt att upphovsrättspersonen får spela en central roll – ett övertagande av denna roll av en arbetsgivarorganisation som universitet/högskola är att passivisera de individuella drivkrafter och den uthållighet som krävs för att komma från ord till handling när enskilda idéer skall omsättas i en praktisk fortsättning.

De enskilda forskarna/uppfinnarna skaffar idag alltmer extern finansiering för sin uppgift, med universitetens och högskolornas uttryckliga vilja för detta. Lärarundantaget ger då ett bättre förhandlingsläge för forskaren/uppfinnaren och en större valfrihet att gå dit där det finns bäst kompetens och kapital för att kommersialisera en uppfinning. Om forskaren/uppfinnaren här ”bakbinds” av sin arbetsgivare kring äganderätten till sin idé eller uppfinning, innebär detta också en onödig och till och med försvårande administrativ pålaga i samarbetet med näringslivet och dess riskvilliga, nödvändiga kapital för en fortsatt produktutvecklingsprocess.

Stockholm den 2 oktober 2008

Finn Bengtsson (m)

Andreas Norlén (m)